

AHMAD A'ZAM

GUL KOTARIB KETAYOTGAN ERKAK

Novella

Guldasta kotargan erkak shaharning gavjum kochasidan otib boryapti.

Kattakon va korkam, gul bozoridagi eng chiroyli, shu chiroyiga yarasha eng qimmat guldasta. Balki qimmat sotish uchun maxsus parvarishlangan gullardan terilgandir.

Agar guldasta kichikroq, korksizroq, arzonroq bo'lganda, ko'zga uncha tashlanmas, biz ham u haqda yozmas edik, chunki ayni gul faslida gul kotarib yurish juda ham diqqatni tortadigan, alohida tavsifga arziydigan hodisa emas; gul ko'paygandan keyin gul kotargan ham ko'payadi, bunga ko'z ham organadi, gul fasli.

Lekin bu kattakon va korkam guldasta birinchi qarashdayoq uni sotib olgan odamning saxiyligini korsatar edi. Guldastaga qaragan odam beixtiyor uni sotib olgan odamga ham qarab, "Qara, dunyoda shunaqa guldastalarni qimmat demay sotib oladigan saxiylar ham bor-da, a, menda shunaqa imkoniyat yoq-da, a," degan xayolga borar edi.

Guldasta yana nimasi bilandir o'zini sotib olgan odamga diqqatni tortardi, negadir guldasta erkakka emas, balki erkak guldastaga yarashmayotgandek korinar edi. Ha, shunaqa, tikilib, razm solib qarasangiz, guldasta erkakni yoshidan ulug'roq korsatardi, boshqa paytlari, masalan, kattakon kitob kotarib ketayotgan bo'lsangiz, bu kitob sizning yoshingizni ulug' korsatsa, nur ustiga a'lo nur, lekin hozir shundoq gavjum serharakat kochada erkak kuppakunduz kuni guldasta kotarib emas, balki chiroyli, chiroyi endi ochilgan bir bokira suluv qizning belidan tutamlab ketayotganga o'xshar edi. "ey, o'gayni, katta kochada, oshim halol deb, bu nima yurish!?", deging keladi-yu, guldastaga qarab... Guldasta ham anoyi emas, hashamatli, qandaydir barq urgan, yashnab turgan chiroyli, o'zini kotarib ketayotgan erkakni kamsitib borardi: goyo shunaqa guldasta kotarib yurish uchun odamning nimasidir hammanikidan ortiqcha, nimasidir hammanikidan kam bo'lishi kerakdek...

Xullas, guldastani uni kotarib ketayotgan odamga qiyoslasangiz, xayolingizga ming xil bir-biriga qarama-qarshi fikrlar, o'xshatishlar kelaveradi. Agar gul kotarib ketayotgan odamning o'rnida o'zingizni tasavvur qilsangiz, yoq, men katta shaharning kochasida bunaqa guldastani hech qachon kotarib yurmayman, degan qat'iy fikrga borasiz.

O'zi erkak bu guldastani nega sotib olgan? Kimga olgan bo'lsa?

Deylik, bugun dōstining tuđilgan kuni. Guldastani shunga olgan. Ammo dōstga bunaqa kattakon va kōrkam guldasta olish shart emas, dōstga kichikrođi, umuman nomiga olinsa ham bas, deb oylay boshlaymiz. Dōstning tuđilgan kuniga guldastasiz, gulsiz va hatto quruq ham borish mumkin, bunday kunda dōstning konglini kōtaradigan yaxshi-yaxshi gaplardan gapirib otirishning ozi katta sovđa. Dost odam tuđilgan kunida mehmonlarning qoliga qaramaydi, balki, ishqilib, dōstlarimning hammasi, jilla qursa, eng yaqinlari, hech bōlmasa, birortasi kelsa, yolđiz qolmasam edi, deb yolga qaraydi.

Yoq, erkak guldastani dōstiga atab olmagan, dōstiga ataganda guldastani bunaqa avaylamas edi, dōstga olingan guldastani kishi odatiy, kundalik bir zaruratdek, bir oddiy buyumdek, masalan, shamsiyadek, bamaylixotir kōtarib yuradi.

Deylik, guldastani erkak onasiga atab olgan. Deylik, bugun onasining hayotida quvonchli bir kun. Ammo erkak bunday qimmat guldasta bilan onasini quvontirarmikan? Bilmadik-da. Onalar, shu jumladan mazkur erkakning onasi ham bozorni, narx-navoni, farzandlarining chōntagini yaxshi biladi, tuđilgan kuni tugul, undan kattaroq hodisa bōlsa ham, masalan, boya kitobni gapirganimiz uchun aytyapman – ođli akademiklikka saylansa ham, bunaqa qimmat sovđadan – isrofdan kongillari ođriydi. erkak shu guldastani “Ona, mana, shu guldastani falon munosabat bilan sizga olib keldim”, deb taqdim qilsa, ona: “Buning oʻrniga ozingga bir narsa olsang bōlmaydimi, shuncha yoshga kirding, qachon bolaliging qoladi”, deb koyishi turgan gap. Agar erkak biron-bir sabab bilan onasini yoqlamoqchi bōlsa, albatta biz sovđaga muhtojligi yoq, topgani oʻziga ham, bolalariga ham etib, yana ortib qoladigan onalarni nazarda tutmayapmiz, sovđadan kongli kōtariladigan volidasiga bir juft kalish yo mahsimi, ikkalasini hammi, odmigina kiyimlikmi, arzonbaho rōmolmi olar, onasi buni kōrib chin dildan kōziga yosh olar, ođlini qiynab qoymaganidan quvonar edi.

Aslini olganda-ku, onalarga eng yaxshi sovđa – ularni hech bir sababsiz, hech qanday maqsadsiz, kasal bōlishi yo quvonchli kunini kutib oʻtirmay, yo ularning tashvishi yo ozingizning tashvishingizni oylamay, shunchaki, toppa-tođri yoqlab borish. Siz uyni ukangizga qoldirib, yangi hovli solib chiqib ketgan bōlsangiz, agar manovi gul kōtarib ketayotgan erkakning yoshida bōlsangiz, unda xotiningiz, uch-tort bolangiz bilan turasiz, ukangizning eshigini lang ochib: “Ona! (“Oyi!”, “Biyi!”, “Aya!”, “ena!”, “Opa!”, “Buvi!”, "Anna!", "Acha!" – farqi yoq!) Ho, uydamisiz? Sizni bir korgim keldi-da! Yoq, xavotir olmang, tinchlik, aytyapman-ku, bir korgim keldi!”, desangiz, bas, onangizga bundan katta martaba yoq. Agar bunga qoshimcha qilib yana: “Nevaralaringiz, keliningiz ham sizni juda sođinibdi-da, bir kōrib kelmaysizmi deb boshni qotirvorishdi!”, desangiz, onangiz quvonganidan...

Yoq, erkak guldastani onasiga olmagan, bu aniq.

Deylik, erkak guldastani otasiga atagan. Lekin... otalarga bolalar hech vaqt gul sovđa qilarmikan? Siz otangizga gul berganmisiz? Bilmadigu, lekin otaga gul berish erish tuyuladiganga oʻxshaydi. Chunki, har qalay, haligi, ishqilib, gul

onangiz bilan otangiz ortasidagi, aytganimizdek, sizning dunyoga kelishingizga taalluqli munosabatlarga daxli bor. yana ham kim biladi, otasiga hazillashadiganlar ham topilsa kerak. Bilmadik, bilolmadik, bizning otalarimiz rayhon hidlaganiga dumoği choğ bōlib yuradigan odamlar edi, gulni boği bilan orib kelardi. Har qalay, ota degani guldan juda baland turadimi, ishqilib, biz birorta yoshi uluğ erkakning otasiga atoqlab gul taqdim qilganini bilmaymiz. Ayollarning yoли boshqa, keyin... oxirgi paytlari yangi odatlar ham kelib chiqyapti, yana ham bilmadik.

Erkak guldastani xotiniga olganmikan? Yoq, unday emas – xotiniga atab gul kotarib ketayotgan erkak yashnab, yosharib ketadi. Agar u guldastani xotiniga deb olganda odamlar unga ajabsinib emas, havas bilan qarar edi. Bunday kattakon va kōrkam guldastani xotiniga sovğa qiladigan kishi hali havasi olmagan, baxtiyor bōlur edi va keyin, guldastani ozi olmas, boy etayozgan oğli yo qiziga oldirtirar, oğli yo qizining qōliga bir dasta pul berib: “Ma, bozordagi eng chiroyli, eng katta guldastani ol, hammamizning nomimizdan onangga sovğa qilamiz. Bunaqa ishlarni organib qoygin”, deb vallomatlik qilgan bōlur edi.

Bu erkakning guldastasidan kōrinib turibdiki, hali u bunaqa baxtiyor emas, shu xaridi bilan baxtini topmoqchi. Shu guldasta uning baxtini yo bu yoqli, yo u yoqli qiladigandek... Yoq, biz bilağonlik qilayotganimiz yoq, erkakning guldastani tutishi shunaqa. Keyin, erkak guldastani kimga olib ketayotganini bildirmoqchi emas, lekin guldasta uni fosh qilib gullab ketyapti.

Kim bōlsa u? erkakning sevganimi? Bilolmadik-da, bu erda hali kop gap borgan oʻxshaydi. Har qalay, erkak allaqachon oʻn sakkiz yoshda emas, sevganining ham bu yoshdan oʻtib ketgani aniq. Chunki guldasta juda katta, qimmat, hammaning diqqatini tortadi. erkak-ku uni sevar, ammo uning erkakni sevish-sevmasligi noma'lum. Aks holda, erkak guldastani mağrur kotarib ketayotgan bōlardi. Hozir guldastaning ozi mağrur, qiyğoch, yoniq, erkak esa guldastani ozi emas, boshqa erkak kotarib ketayotgandek xijolatda ham edi.

Balki guldasta erkakning mahubasini quvontirar. Balki osha mahbuba, agar u chindan ham bor bōlsa, erkakning atoqlab guldasta olib kelishini oldindan bilib, intizor kutayotgandir, yoki... hafsalasi pir oʻtirgandir. Har qalay, muhabbat uchun guldan boshqa narsalar ham kerak-ku.

Erkak shundoq katta, kōrkam, qimmat guldasta olganidan ozi noqulay his qilar, kochadagi odamlardan uyalar, guldastani yashirishga iloj topolmay, isitmasi chiqib borar edi, ammo guldasta nimasi bilandir unga shafqatsiz edi. Balki kōzimizga shunday kōrinar, ehtimol, uning xayoli qōlidagi guldastada emas, boshqa narsalardadir.

Xullas, shaharning katta kochasi, tumonatning ichida bir erkak kattakon va chiroyli guldasta kotarib ketyapti ekan.

Unga qaragan odam, hey oğayni, kotar boshingni, hech birimizda senikidaqa kattakon va kōrkam guldasta yoq, yashavor deb xitob qilgisi keladi-yu, lekin xitob qilishidan oldin, avval bilay-chi, nega bu erkak shaharning eng gavjum joyida shundoq kattakon va kōrkam guldasta kotarib yuribdi, boshiga qanaqa yaxshi kun

tushgan ekan yo esi sal anaqaroqmikan, bo'lmasa, nega buncha guldastasini ko'z-ko'z qiladi, degan xayollarga boradi.

Guldasta kotarib ketayotgan erkakka qaragan odam o'zining shunday guldasta kotarib ketmayotganini oylab qoladi, o'zida shunday kattakon va ko'rkam guldasta yoqligi uchun har xil taxminlarga boradi, erkakni jinday yanib ham qoyadi.

Rost-da, nega ko'chada namoyishga guldasta kotarib yuradi, boshqalar guldasta olib, ko'chada yurolmaydimi? Nima, shahar shu guldasta kotargan erkakning mahriga tushganmi? Kuppa-kunduz kuni, odamlarning xayoliga har xil narsalar kelishini oylamay, shunday kattakon va ko'rkam, chiroyli va yashnoq guldasta kotarib ketayotgan erkakni ko'rganda odamning xayoliga hamma narsa kelar ekan.

Qarang, bir erkak tumonatning ichida o'zining kattakon va chiroyli guldastasini kotarib ketyapti! Odamning tinchi buzilmaydimi?..